

Studiegids Postacademische opleiding remonstrants predikant & geestelijk verzorger – 2024/2025

Voorwoord

Het Arminius Instituut/remonstrants Seminarium biedt een postacademische opleiding tot remonstrants predikant of remonstrants geestelijk verzorger. Deze postacademische opleiding, gericht op het verwerven van het Remonstrants proponent schap, is onderdeel van de Faculteit Religie en Theologie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. De opleiding bestrijkt 60 ECTS en wordt in deeltijd gevolgd, met een duur van 2 jaar. Het hoofddoel van de opleiding is dat studenten tegen de achtergrond van de hedendaagse seculiere context voldoende kennis, inzicht, vaardigheden en een professionele houding ontwikkelen. Het uiteindelijke streven is dat afgestudeerden zelfstandig het remonstrants predikantschap en andere theologische beroepen in de laat-moderne samenleving kunnen uitoefenen. De nadruk ligt hierbij op het verwerven van theologische en professionele bekwaamheid, met de erkenning dat dit een doorlopend leerproces is.

Na voltooiing van de opleiding vinden afgestudeerden vaak werk als remonstrants predikant en/of geestelijk verzorger in diverse instellingen. Een deel van de studenten is voor aanvang van de studie al werkzaam als geestelijk verzorger, maar verwerft met deze opleiding een kerkelijke zending en wordt zo remonstrants geestelijk verzorger.

Deze studiegids biedt een gedetailleerde beschrijving van de programmaonderdelen van de remonstrants postacademische opleiding. De meeste cursussen in deze gids zijn toegankelijk voor contractstudenten.

Goos Minderman, rector a.i.
Johan Roeland, universitair hoofddocent
Bert Dicou, docent
Elza Kuyk, docent
Aafje van den Boogert, Studiecoördinator

Februari 2024

Inhoud

1. Opzet van het studieprogramma 2024 – 2025.....	3
1.1 Ritueel en Liturgie: Verbindingen over tijd en plaats.....	5
1.2 Homiletiek: De kunst van het verbeeldend spreken.....	8
1.3 Filosofische teksten: Denken over God na de dood van god - Over de persistentie van het heilige	9
1.4 Bijbelse theologie: Verbindende verhalen.....	11
1.5 Pastoraat in vrijzinnig perspectief.....	14
1.6 Remonstrantica: Op zoek naar het eigene van de remonstranten.....	16
1.7 Ecclesiologie: Oude en nieuwe vormen van kerk-zijn.....	18
1.8 Stage.....	20
1.9 Eindessay.....	21
2. Proponentsexamen.....	22
3. Studiereis.....	23
4. Toelating en kosten.....	24
5. Visie en missie Arminius Instituut.....	25
6. Competentieprofiel toekomstig remonstrants theoloog en predikant.....	29
6.1 Competentiecomplex1: Relatieel-dialogisch-hermeneutisch.....	29
6.2 Competentiecomplex 2: Ritueel-vierend.....	29
6.3 Competentiecomplex 3: Dienend en present in de wereld.....	30
6.4 Competentiecomplex 4: Het Heilige, Onnoembare, God.....	31

1. Opzet van het studieprogramma 2024 – 2025

Het postacademische programma van het Remonstrants seminarium beslaat 60 ECTS en wordt in deeltijd gevolgd. Het studieprogramma duurt dan twee jaar. Elk jaar is opgedeeld in vijf periodes. Binnen de postacademische opleiding zijn er gezamenlijke vakken, die door alle studenten aan het seminarium worden gevolgd. Verder zijn er vakken die in je eerste jaar en vakken die in je tweede jaar worden gevolgd.

Gezamenlijke vakken

- Bijbelse theologie: Verbindende verhalen (6ECTS)
- Pastoraat in vrijzinnig perspectief (6 ECTS)
- Remonstrantica: Op zoek naar het eigene van de remonstranten (6ECTS)
- Ecclesiologie: religieuze gemeenschappen in een post-seculiere samenleving (6 ECTS)

Eerstejaars vakken

- Liturgie & Ritueel: Verbindingen over tijd en plaats (6 ECTS)
- Homiletiek: De kunst van het verbeeldend spreken (6 ECTS)
- Filosofische teksten: Denken over God na de dood van god - Over de persistentie van het heilige (6 ECTS)

Tweedejaars vakken

- Stage (12 ECTS)
- Eindessay (6 ECTS)

De modules Liturgiek & Ritueel, Homiletiek en Filosofische teksten worden jaarlijks aangeboden. De modules Bijbelse theologie, Pastoraat, Remonstrantica en Ecclesiologie worden één keer in de twee jaar aangeboden. De modules Stage en Eindessay vinden altijd in het tweede jaar van de opleiding plaats. Het Eindessay is de module waarmee de opleiding afgerond wordt. De Stage kan alleen gevolgd worden wanneer de modules Homiletiek en Liturgie & Ritueel succesvol zijn afgerond.

In het jaar 2024/2025 worden de volgende modules aangeboden:

- Bijbelse theologie
- Liturgiek & Ritueel
- Homiletiek
- Pastoraat
- Filosofische teksten

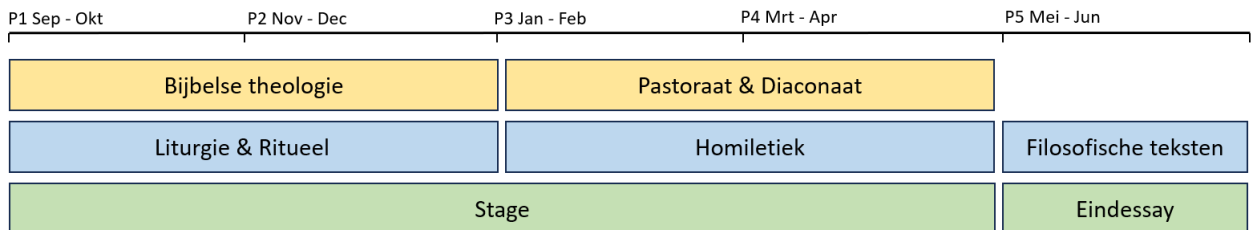
In het jaar 2025/2026 worden de volgende modules aangeboden:

- Remonstrantica
- Liturgie & Ritueel
- Homiletiek
- Ecclesiologie
- Filosofische Teksten

Studenten die per september 2024 de opleiding starten, volgen vijf modules die in het jaar 2024/2025 worden aangeboden. In hun tweede jaar (2025/2026) volgen zij de modules Remonstrantica en Ecclesiologie. Daarnaast zullen zij in dat jaar hun stage doen en hun eindessay schrijven.

Studenten die reeds gestart zijn met hun opleiding, kiezen uit de vijf hierboven genoemde modules de modules die zij nog dienen te volgen. Daarnaast volgen zij de modules Stage en Eindessay. Studenten kunnen altijd contact opnemen met de studiecoördinator voor een advies op maat.

Het programma voor het jaar 2024/2025 is als volgt:

- Gezamenlijk
- 1^e jaarsvak
- 2^e jaarsvak

Voor die studenten die geen enkele achtergrond hebben in de theologie en een deficiëntie hebben op het gebied van bijbelwetenschappen, biedt het seminarium, in afstemming met de student, een extra-curriculair vak *Bijbel Basis* aan.

1.1 Liturgie en Ritueel: Verbindingen over tijd en plaats

In deze module wordt gereflecteerd op de betekenis van liturgie in de breedte van een breed oecumenisch liturgisch spectrum, toegespitst op de liturgische praktijk in remonstrantse – en samenwerkingsgemeenten en in instellingswerk. Het voorbereiden en uitvoeren van liturgische handelingen vergt kennis van de achterliggende tradities en van diverse (ook ongeschreven) regels. De studenten verkennen als ontwerper en uitvoerders van rituelen het liturgisch en ritueel ‘repertoire’ van hun biografie. Dit brengen we in verband met de vrijzinnige liturgische traditie(s) en betrekken daarbij de actuele ontwikkelingen uit het veld van de rituele en liturgische studies.

We bestuderen praktijkvoorbeelden rond een of meer bijzondere levensgebeurtenissen (doop, huwelijk, scheiding, uitvaart), bijzondere momenten in het kerkelijk jaar (christelijke feestdagen, avondmaal) en vieringen in specifieke contexten. Liturgie krijgt aandacht als ontwerp, waarbij de locatie, materialiteit en specifieke gemeenschap wordt betrokken. Liturgie wordt benaderd als fysiek ritueel.

Deze module richt zich op de liturg als ontwerper en uitvoerder van rituelen. Daarbij besteden we aandacht aan de achtergrond van liturgie in diverse tradities, voordat we specifiek naar liturgie in een vrijzinnige context kijken. De liturgische handelingen betreffen uiteenlopende contexten: van het leiden van kerkdiensten van vrijzinnig protestantse geloofsgemeenschappen, categoriaal werk (bijv. studentenpastoraat), instellingswerk en diverse andere situaties. Liturgie als geheel van christelijke riten en symbolen verwijst naar de geschiedenis van liturgie en naar de vele manieren waarop liturgie vorm krijgt. Het bewust gebruik maken van muziek, stilte en ruimte krijgt expliciet aandacht, omdat dit bij uitstek mediërend werkt en bepaalt hoe liturgie als rituele handeling kan worden uitgevoerd.

Leerdoelen

Na afronding van deze cursus:

1. heeft de student inzicht in de betekenis van liturgie als verbinding met het Heilige, zoals dit onder andere in de liturgie tot uitdrukking wordt gebracht,
2. heeft de student door het oefenen met de liturgische opbouw van kerkdiensten aan de hand van voorbeelden uit diverse tradities uit de christelijke oecumene, inzicht en vaardigheden in vrijzinnig vieren,
3. kan de student motiveren welke keuzes hij of zij maakt in de uitvoering van werkopdrachten waarin het gebruik van diverse primaire bronnen centraal staat,
4. heeft de student basisvaardigheid in het ontwerpen van liturgische bijeenkomsten in een vrijzinnige context, incl. de eventuele specifieke rituelen behorende bij avondmaal, doop en specifieke levensgebeurtenissen,
5. heeft de student de eigen kennis en vaardigheden in het uitvoeren van een ritueel in de context van een zorginstelling of ander werkveld, vergroot,
6. heeft de student inzicht in de eigen rol als voorganger in de liturgie en in de verhouding met anderen die een rol spelen in de liturgie, zoals de organist, de lector en anderen.

Onderwijsvorm en leeractiviteiten

Hoor-/werkcollege met voorbereidingsopdrachten, het bestuderen van literatuur, minicolleges door studenten en oefenen met liturgisch materiaal, o.a. via online beschikbare kerkdiensten. Er zullen zes colleges van drie uur zijn.

Toetsing

Tussentijdse toetsing: diverse voorbereidings- en verwerkingsopdrachten gekoppeld aan de colleges. Deelname en voldoende uitvoering zijn noodzakelijk voor deelname aan de eindtoetsing. Wie door absentie verhinderd is een of meer opdrachten uit te voeren, krijgt een vervangende opdracht. De uitvoering van voorbereidingsopdrachten wordt separaat beoordeeld en telt voor 30% mee voor het eindcijfer. De eindtoets bestaat uit een schriftelijk werkstuk volgens een voorgegeven indeling van ca. 5000 – 7000 woorden.

Docent: Dr. Elza Kuyk

Studiepunten: 6 ECTS

Verplichte literatuur

Bert Dicou, Claartje Kruijff, Joost Röselaers (red.), *Ons leven vieren. Remonstranten en anderen over liturgie*, met een ruime keus aan teksten en voorbeelden uit de praktijk, Utrecht: KokBoekencentrum, 2019, 1-139.

Klaas Douwes, *Gebed na het gebed*. In: Rick Benjamins, Jan Offringa, Wouter Slob (red.), *Liberaal christendom. Ervaren, doen, denken*. Vught: Skandalon, 2016, 133-138.

Yvonne Hiemstra, *Omstreden maaltijd. Debatten over de kerkelijk-liturgische maaltijd in de Nederlandse vrijzinnigheid*. Hilversum: Verloren, 2022, 9-21.

Jacqueline van Meurs, *Werken met rituelen in de geestelijke verzorging. De ‘functiedriehoek’ als instrument om te werken aan rituele competenties*. In: *Tijdschrift Geestelijke Verzorging* jaargang 12, nr. 52, 34-39.

M. van Leeuwen, *Een weg in tijd en ruimte*. In: Paul Oskamp en Niek Schuman (red.), *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, Zoetermeer: Meinema, 1998, 53-66.

Marius van Leeuwen, “ ‘De Heer roept ons allen’ Over viering en beleving van de maaltijd”, in: Bert Dicou en Johan Goud (red.), *Een mens – vol van Geest. Jezus in woord en beeld*, Zoetermeer: Meinema, 2008, 139-147.

A.L. van Ommen, *Pastoral Care and Liturgical Formation: An Exploration of the Relationship Between Liturgy, Ritual, and Pastoral Care. A paper presented at the 25th congress of the Societas Liturgica in Québec, August 2015*.

Paul Oskamp, *Kerkelijke uitvaart*. In: Paul Oskamp en Niek Schuman (red.), *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, Zoetermeer: Meinema, 1998, 336-348.

Bettine Siertsema, *De talen van het liedboek*, in: Gerard Rouwhorst en Petra Versnel-Mergaerts (red.), *Taal waarin wij God verstaan. Over taal en vertaling van Schrift en traditie in de liturgie*. Meander 15, Berne Media, 2015, 89-104.

Lydia Vroegindeweyj, *Vind het geschikte lied!* (ongeveer 2017; beschikbaar via Canvas en via deze link: <https://www.handelingen.com/index.php/artikelen/233-vind-het-geschikte-lied-lydia-vroegindeweyj>)

Joanna Wojtkowiak, *Ritual (Re)design. Towards a Framework for Professional Ritual Making in Postsecular Contexts*. In: *Yearbook for Ritual and Liturgical Studies* Vol. 38 (2022) 108–123.

Liturgisch material

Bert Dicou, Claartje Kruijff, Joost Röselaers, red., *Ons leven vieren. Remonstranten en anderen over*

liturgie, met een ruime keus aan teksten en voorbeelden uit de praktijk, Utrecht: KokBoekencentrum, 2019, 143-259

Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk (2013)

Zangen van zoeken en zin. Oecumenische liedbundel. Kok Utrecht, 2015.

Dienstboek. Een proeve, Zoetermeer: Boekencentrum 1998

Aanbevolen literatuur

Marcel Barnard, Johan Cilliers, Cas Wepener, Worship as Liturgical Ritual, in: Worship in the Network Culture. Liturgical Ritual Studies, Fields and Methods, Concepts and Metaphors. Leuven: Peeters, 2014. 37-48. (beschikbaar via Canvas)

Madelief Brok, Theater en Remonstrantse Vernieuwingsplekken. Master Theologie en Religiestudies specialisatie Spiritual Care (2020) https://www.ubvu.vu.nl/pub/fulltext/scripties/10_2606935_0.pdf

Marcel Barnard en Paul Post, Ritueel bestek. Antropologische kernwoorden van de liturgie, Zoetermeer: Meinema, 2001.

Mieke Breij, De kerk is wat ze viert. 100 jaar Liturgische Kring. Utrecht: KokBoekencentrum, 2021.

1.2 Homiletiek: De kunst van het verbeeldend spreken

Een van de taken van de predikant is spreken over de geloofsbronnen om daarmee de toegang tot het heilige te geven. Als dat gebeurt in een viering (een preek), valt het in het vakgebied van de homiletiek. De specifieke benadering van de preek in deze module is die van het 'verbeeldend spreken' (Bruce 2015, en vgl. Oskamp/Geel 1999). We bespreken en oefenen deze benadering tegen de achtergrond van de vier algemene leerlijnen van de opleiding (het heilige, het relationele/hermeneutische, vieren/verbinden, het present zijn in de wereld).

Bij deze cursus worden voordrachtstraining en homiletiek afgewisseld. Er zijn drie sessies waarin de voordracht centraal staat en vier homiletische sessies, waarvan de eerste twee meer theoretisch en de laatste twee meer praktisch zijn ingericht. Bij een aantal bijeenkomsten zijn beide docenten aanwezig, zodat beide terreinen aandacht zullen krijgen.

De module homiletiek is tot nu toe een 4EC vak geweest en wordt in het aankomende jaar (2024/2025) doorontwikkeld tot een 6EC vak. De cursusomschrijving zal dan ook nog aangepast worden.

Leerdoelen

Na afronding van deze cursus:

1. heeft de student kennis verworven over homiletiek en het gebruik van de preek als communicatiemiddel in de context van een viering en het leven van een geloofsgemeenschap,
2. kan de student bij het ontsluiten van de Bijbel als geloofsbron verbindingen leggen met diverse hedendaagse cultuurbronnen en actuele maatschappelijke thema's,
3. en is hij/zij in staat deze kennis en vaardigheid te benutten voor het maken van een preek voor een kerkdienst (incl. die bij een uitvaart, doop, huwelijk of andere viering),
4. kan de student werken met enkele prominente voordrachtstechnieken en is in staat een preek op overtuigende wijze voor te dragen.

Onderwijsvorm

Hoor/werkcolleges met voorbereidende opdrachten, 7 bijeenkomsten van 2 of 3 uur.

Toetsing

De eindtoetsing is een werkopdracht rondom een zelf te schrijven preek.

N.B. het succesvol afronden van deze cursus staat niet gelijk aan het behalen van een preekconsent. Het preekconsent wordt behaald bij het succesvol afronden van de stage, tijdens de proefviering.

Docent: dr. Bert Dicou en Maarten van der Bijl

Studiepunten: 6 ECTS

Literatuur

Paul Oskamp en Rudolf Geel, Concreet en beeldend preken. Coutinho, 1999 (2012)

Kate Bruce, Igniting the Heart, Preaching and Imagination, London: SCM Press 2015

Reader: Henk van der Meulen, "Focus en functie; meditatie". In: Als een leerling leren preken: Preekvoorbereiding stapsgewijs. Zoetermeer: Boekencentrum, 2008, pp. 80-89.

1.3 Filosofische teksten: Denken over God na de dood van god - Over de persistentie van het heilige

In de christelijke traditie, maar ook in andere levensbeschouwingen, neemt God, het transcendente, of het Heilige een cruciale plek in. Tegelijkertijd ervaren velen moeite om onbevangen over God te kunnen spreken in een tijd en cultuur waarin God niet vanzelfsprekend is en waarin het bestaan van God ter discussie wordt gesteld. Gelovigen die over God blijven spreken, hebben niet zelden moeite met 'oude' voorstellingen van God en zoeken naar nieuwe voorstellingen, beelden, woorden om God ter sprake te brengen, puttend uit uiteenlopende repertoires als religieuze tradities, kunst, literatuur, populaire cultuur, filosofie en theologie.

In deze cursus gaan we in gesprek met hedendaagse theologen en filosofen die God ter sprake brengen in hun werk. Het betreft auteurs die zichzelf als vrijzinnig ('liberal', 'progressive') identificeren of als zodanig bestempeld worden en/of in de vrijzinnigheid als inspirerend worden gezien (of, laten we eerlijk zijn, auteurs waar de docent nogal van gecharmeerd is).

In deze module komt een belangrijk onderdeel van het postacademisch seminariumonderwijs aan bod: een systematisch-theologische doordening van vrijzinnigheid en liberale theologie, gericht op 'God'. Hoewel deze keuze het bredere palet aan systematisch-theologische thema's onderbelicht laat, wordt gekozen voor het lemma 'God' vanwege het centrale belang van 'God' binnen de vrijzinnige theologie. Daarbij raken we met de auteurs die we gekozen hebben wel degelijk aan andere thema's (christologie, pneumatologie, scheppingsleer en eschatologie). Het hedendaagse vrijzinnige denken over God, of het nu theïstisch, a-theïstisch, ana-theïstisch of post-theïstisch is, onderzoekt altijd het concept van God na de 'dood van god'. Hedendaagse theologen en filosofen gaan hierbij in gesprek met denkers als Nietzsche, Heidegger en Derrida, die zich distantiëren van het idee van God als hoogste wezen. Tijdens de cursus bespreken we deze filosofische contexten.

Daarnaast bespreken we de auteurs tegen de achtergrond van bredere culturele veranderingen in onze Europese context en de veranderingen binnen de vrijzinnigheid (waarbij we ook in gesprek gaan met wat oudere vrijzinnige theologen als Schleiermacher en Tillich). De kernvragen zijn steeds: hoe kunnen we God, in een postmoderne, postchristelijke en postseculiere tijd ter sprake brengen? We gaan met de volgende auteurs in gesprek:

- Richard Kearney
- John Caputo
- Catherine Keller
- Sally McFague
- Nick Cave
- Pádraigh Ó Tuama

Leerdoelen

Na afronding van deze cursus:

1. heeft de student kennis van het denken over God bij de zes besproken theologen/filosofen en je bent in staat dit denken te duiden als post-metafysische theologie,
2. kan de student in gesprek met de besproken auteurs, een eigen positie bepalen met betrekking tot theologie van de besproken auteurs,
3. kan de student het veelal abstracte en theoretische denken over God bij de genoemde auteurs verbinden met concrete levensverhalen, praktijken en/of culturele en creatieve uitdrukkingsvormen.

Onderwijsvorm

Werkcolleges. Er zullen negen colleges van twee uur zijn.

Toetsing

De student schrijft een beknopt, gestructureerd en toegankelijk essay (+/-3.500w) over een van de besproken auteurs. In het essay geeft de student een samenvatting van het denken van de auteur, plaatst de theologie van deze auteur binnen bredere theologische ontwikkelingen, formuleert de student een eigen standpunt in relatie tot de auteur, en sluit de student af met een 'ontwerpschets' voor een vrijzinnige religieuze praktijk die past bij het hedendaagse theologische perspectief van denken over God na de dood van god.

Docent: Dr. J.H. Roeland

Studiepunten: 6 ECTS

Literatuur

Caputo, John D., *Hoping Against Hope: Confessions of a Postmodern Pilgrim*. Minneapolis: Fortress Press, 2015.

Kearney, Richard, *The God Who May Be: A Hermeneutics of Religion*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 2011: Introduction, hoofdstuk 5 ('Possibilizing God') en conclusion ('Poetics of the Possible God').

McFague, Sally, *The Body of God: An Ecological Theology*. Minneapolis: Augsburg Fortress, 1993: Introduction, hoofdstuk 2 ('The Organic Model'), hoofdstuk 5 ('God and the World') en hoofdstuk 6 ('The Body of God').

Keller, Catherine, *On the Mystery: Discerning Divinity in Process*. Minneapolis: Augsburg Fortress, 2008: Prologue, hoofdstuk 1 ('Come, My Way: Theology as Process'), hoofdstuk 2 ('Pilate's Shrug: Truth as Process'), hoofdstuk 8 ('Open Ending: Spirit in Process'). Eventueel kan in plaats van hoofdstuk 8 ook voor een van de andere hoofdstukken gekozen worden, afhankelijk van je specifieke interesse.

Ó Tuama, Pádraig, *In the Shelter: Finding a Home in the World*. London: Hodder, 2015.

Cave, Nick & Seán O'Hagan, *Faith, Hope and Carnage*. Edinburgh: Canongate, 2022.

Naast deze primaire teksten kiest de student zelf aanvullende literatuur ter ondersteuning bij het lezen en interpreteren van de teksten.

1.4 Bijbelse theologie: Verbindende verhalen

Een predikant of geestelijk verzorger is een ‘verhalenverbinder’, die verhalen uit de samenleving verbindt met verhalen uit de Bijbelse en kerkelijke traditie. In deze cursus gaan we ons oefenen in het leggen van zulke verbindingen.

In de vrijzinnig-christelijke traditie, en dus ook de Remonstrantse traditie, is ‘ruimte’ een belangrijk begrip. De diversiteit van geloofsopvattingen wordt eerder als een rijkdom dan als een bezwaar ervaren. Hier is een interessante parallel te vinden met het karakter van de Bijbel. De Bijbel is immers een bibliotheek aan boeken met een diversiteit aan visies, een ‘boek’ dus dat niet zelden verschillende interpretatiemogelijkheden openhoudt.

Bij vrijzinnige geloofsgemeenschappen is echter niet alleen de ruimte en de diversiteit van belang, maar ook het grotere verhaal dat hieraan ten grondslag ligt. De verbondenheid met de Bijbel als geloofsbron rust juist in een aansprekende ‘boodschap van de Bijbel’. Het gaat niet slechts om de teksten (verhalen, gedichten, liederen, visioenen), maar ook om de overstijgende perspectieven waarin die teksten passen.

Binnen deze cursus gaan we op zoek, beginnend bij de teksten, naar die overstijgende perspectieven. Met andere woorden: we leren ‘Bijbels theologiseren’. Het ontdekken van dat overstijgende verhaal is een hermeneutische oefening, waarbij de eigen context van lezers altijd in beeld blijft. We beoefenen het Bijbels theologiseren als een vorm van contextueel Bijbellezen, waarbij verbanden met de context van de lezers aan de orde komen.

Leerdoelen

Aan het eind van deze cursus

1. heeft de student een visie ontwikkeld op mogelijke betekenissen van de Bijbel als bron voor geloofsbezinning,
2. heeft de student kennis van en inzicht in enkele belangrijke Bijbels-theologische lijnen die de boeken van de Bijbel met elkaar verbinden,
3. is de student in staat afzonderlijke teksten binnen die boeken mede te interpreteren vanuit die lijnen,
4. is de student in staat naast de verbale, ook beeldende en muzikale interpretaties van Bijbelse teksten en thema's te ‘lezen’,
5. heeft de student inzicht in het gegeven van de context van zowel de teksten zelf (en hun theologie) als de interpretator en is hij/zij in staat dit gegeven constructief in te zetten voor een manier van interpreteren van de Bijbel die tevens kan bijdragen aan de interpretatie van context en ervaringen van nu (‘contextueel Bijbellezen’),
6. en kan de student deze vaardigheid benutten voor diverse vormen van bezinning rond de Bijbel in gemeente of andere dialogische gemeenschappen.

Onderwijsvorm

Hoor-/werkcollege incl. tussentijdse leesopdrachten. Er zullen zes colleges van drie uur.

Toetsing

De per college uit te voeren voorbereidings- en verwerkingsopdrachten worden beoordeeld als wel of niet voldoende beantwoordend aan de gegeven instructie en in het eerste geval afgetekend. Om mee te kunnen doen aan de eindtoetsing is het noodzakelijk dit pakket opdrachten compleet te hebben aangeleverd.

De cursus wordt afgesloten met een schriftelijk werkstuk van ca. 5000 woorden (exclusief noten en literatuuropgave), waarin de student het Bijbelboek Jona analyseert en theologisch verwerkt volgens nader aangegeven richtlijnen.

Docent: Dr. A. Dicou

Studiepunten: 6 ECTS

Literatuur

Verplichte literatuur:

Coenradie, S., Dicou, B., Thomasson-Rosingh, A. C. (2017). *Re-imagining the Bible for Today*. Londen: SCM.

Barnard, M., & van de Haar, G. (2009). *De Bijbel cultureel*. Zoetermeer: Meinema. (pp. 276-280)

Havea, J. (2013). Adjusting Jonah. *International Review of Mission*, 102(1), 44-55.

Meylahn, R. (2009). *Narrative-critical approach as hermeneutical framework for a creative dialogue between biblical sources and secular extra-biblical sources: The Lord of the Rings as an entry into the Book of Revelation*. *Verbum et Ecclesia*, 30 (1), 174-201.

Powell, M. A. (2010). Narrative Criticism. In: Green, J. B. (Ed.), *Hearing the New Testament: Strategies for Interpretation*, 2nd edition (pp. 239-255). Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

Smit, P.-B., & Spronk, K. (2017). *Contextueel Bijbellezen*. *Schrift*, 285, 51-56.

Smit, P.-B. (2016). *Wat de Bijbel echt betekent, inaugurele rede** Amsterdam.

Aanbevolen literatuur:

Barton, J. (2019). *A History of the Bible: The Book and its Faiths*. Allen Lane.

Dicou, B., & Holtzapffel, K. (Red.). (2020). *Mijn held en ik: Autobiografisch bijbellezen*. Middelburg: Skandalon.

Dyk, J., & de Wit, H. (2015). *Bible and Transformation: The Promise of Intercultural Bible Reading*. Atlanta: SBL Press.

Habel, N. C. (Ed.). (2000). *Readings from the Perspective of Earth. The Earth Bible; Vol. 1*. Cleveland; Sheffield: Sheffield Academic Press.

Habel, N. C. (2001). *Earth Story in the Psalms and the Prophets, The Earth Bible; Vol. 4*. Cleveland; Sheffield: Sheffield Academic Press.

Habel, N. C., & Wurst, S. (Eds.). (2000). *The Earth Story in Genesis, The Earth Bible; Vol. 2*. Sheffield: Sheffield Academic Press.

Habel, N. C. (2001). *Earth Story in Wisdom Traditions, The Earth Bible; Vol. 3*. Cleveland; Sheffield: Sheffield Academic Press

Holtzapffel, K. (Red.). (2021). *Geef mij die dwaze meisjes maar: In gesprek met Jezus' gelijkenissen*. Middelburg: Skandalon.

Hubbard Jr., R. L., & Dearman, J. A. (2018). *Introducing the Old Testament*. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans.

Keller, C. (2021). *Facing Apocalypse: Climate, Democracy and Other Last Chances*. Maryknoll, NY: Orbis Books.

McFague, S. (2001). *Life Abundant: Rethinking Theology and Economy for a Planet in Peril*. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press.

McFague, S. (2008). *A New Climate for Theology: God, the World, and Global Warming*. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press.

Powell, M. A. (2009). *Introducing the New Testament*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic.

Troost, A. (2021). Autobiografische Bijbelinterpretatie. Na 25 jaar de balans opgemaakt. *Kerk en Theologie*, 72, 130-144.

1.5 Pastoraat in vrijzinnig perspectief

In deze reeks, bestaande uit vier interactieve colleges, wordt naast een inleiding in (de geschiedenis van) pastoraat, specifiek in vrijzinnig perspectief, nader kennism gemaakt met de betekenis van pastoraat vanuit verschillende levensbeschouwelijke contexten. Daarnaast proberen we samen de contouren te ontwaren van een toekomstbestendig pastoraat. We bespreken de positie van professional en vrijwilliger en de verhouding tussen pastoraat en samenleving. Voorafgaand aan of tijdens de collegereeks dienen alle studenten en toehoorders deel te nemen aan ten minste één pastorale praktijk. De bevindingen worden tijdens het afsluitende college gepresenteerd en verdiept door middel van een groepsgesprek.

Het vak Pastoraat wordt in het aankomende jaar (2024/2025) doorontwikkeld tot een module Pastoraat en Diaconaat. De cursusomschrijving zal dan ook nog aangepast worden.

Leerdoelen

Na afronding van deze cursus:

1. heeft de student kennis gemaakt met de ontwikkeling van de betekenis van pastoraat in een (post) seculiere wereld (waarbij specifiek aandacht voor het vrijzinnige aspect),
2. heeft de student actief kennis gemaakt met en gereflecteerd op een vrijzinnig pastorale praktijk,
3. heeft de student een realistisch beeld van verschillende bestaande pastorale praktijken in vrijzinnig verband alsook ideeën over de ontwikkeling van oude en nieuwe praktijken,
4. heeft de student gereflecteerd op zijn eigen aanstaande positie als predikant en pastor in relatie tot pastorale praktijken in vrijzinnig verband,
5. kan de student (op basis van praktijkervaring, literatuur, colleges, groepsgesprek, reflectie, etc.) zijn eigen visie op (het belang van) pastoraat in vrijzinnig verband verwoorden (gesproken en op schrift).

Onderwijsvorm

Praktijk en hoorcolleges. Er zullen zes colleges van drie uur zijn.

Toetsing

De eindbeoordeling omvat het schrijven van een verslag waarin het plan van aanpak voor de participerende observatie, de bevindingen in de pastorale praktijk en een persoonlijke reflectie op de rol als (toekomstig) professional in pastoraat, in verband met de behandelde literatuur, worden uitgewerkt.

Docent: dr. F. (Froukje) Pitstra

Studiepunten: 6 ECTS

Literatuur

Berkvens-Stevelinck, Christiane & Vries, Sytse, de, Vieren en bevieren. Liturgische bouwstenen voor kleine geloofsgemeenschappen (Zoetermeer, 2009)

Dijkstra-Algra, Nynke, Pastoraat voor iedereen. Praktische adviezen voor de gemeente. (Zoetermeer 2004)

Dulk, Maarten den en Zock Hetty, Pastoraat In Cultuurfilosofisch Perspectief (Zoetermeer 2001)

Ganzevoort, R. & Visser, J., Zorg voor het verhaal, achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding (Zoetermeer, 2007)

Menken-Bekius, C. & Meulen, H. van der, Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging, Kampen, 2007.

Minderhoud, Jan, Luisteren is een kunst. Over het voeren van verschillende gesprekken in het pastoraat (Zoetermeer, 2009)

Nouwen, Henri, Creatief Pastoraat (Tielt 2017)

Rasor, Paul, Faith without certainty, A ministry of presence (Boston 2007)

Schuhmann Carmen & Damen, Annelieke, Representing the Good: Pastoral Care in a Secular Age, Pastoral Psychology, Springer juni 2018, via: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11089-018-0826-0> (open access)

Smit, Johan Tot de kern komen. De kunst van het pastorale gesprek (Kampen 2006)

Tielman, Dick, Geloofscrisis als gezichtsbedrog (Kampen 1995)

Veltman, Ina, "Jouw eigen diversiteit ontmoet de diversiteit van de ander", verslag van de studiedag Vrijzinnig Pastoraat, NieuwWij.nl. via <https://www.nieuwwij.nl/themas/jouw-eigen-diversiteit-ontmoet-de-diversiteit-van-de-ander/>

Walton, Martin, Gratuïteit en gastvrijheid De 'onteigening' van het pastoraat, Pastorale Perspectieven 159 - 2013/2, pp 5-11, via: <http://www.pastoralezorg.be/cms2/uploads/elisabeth/file/pastorale%20gesprekken/Pastorale%20Perspectieven%20-%20Artikel%20M%20Walton.pdf>

1.6 Remonstrantica: Op zoek naar het eigene van de remonstranten

Wie zijn de remonstranten? Wat is remonstrantisme? Wat is de Remonstrantse Broederschap? Wat is eigen aan remonstrants-zijn? In deze module gaan we op zoek naar antwoorden op deze vragen, vragen die betrekking hebben op de identiteit en het eigene van de remonstranten. Deze op het eerste gezicht eenvoudige vragen blijken nog niet zo eenvoudig te beantwoorden te zijn. De identiteit van een geloofsgemeenschap is vaak een gelaagde, complexe, betwiste praktijk van identificatie waarin historische, sociale, culturele, theologische, communicatieve en politieke dimensies een rol spelen – en dat is bij de remonstranten niet anders. Deze module levert misschien niet een eenduidig antwoord op de hierboven gestelde vragen, maar laat zien hoe in de alledaagse praktijk, in heden en verleden (en in de wijze waarop in het heden op het verleden wordt teruggegrepen), de identiteit van de geloofsgemeenschap voortdurend ge(re)construeerd werd en wordt.

In de colleges volgen we een historische insteek. We behandelen vier tijdsvakken: het ontstaan van de Remonstrantse Broederschap in de 17de eeuw; de opkomst van het modernisme en de vrijzinnigheid in de 19de eeuw; de 20ste en vroeg-21ste eeuw. In de behandeling van elk van deze tijdvakken zijn we op zoek naar remonstrantse ‘identity-markers’: aspecten die als kenmerkend voor de remonstranten worden gezien.

Elke student kiest een eigen onderzoeksperspectief (sociologisch, antropologisch, theologisch, communicatief, organisatorisch, historisch, juridisch, enz.) dat een specifieke dimensie van de identiteit van de Remonstranten belicht. Dit perspectief fungeert als een lens tijdens colleges, voorbereidingen en discussies, en elke student voert een individueel onderzoek uit binnen dit gekozen perspectief.

De module is opgezet als een gezamenlijke zoektocht naar zowel de identiteit van de remonstranten als naar de wijze waarop deze identiteit voortdurend geconstrueerd wordt, een zoektocht die ondernomen wordt door docenten én studenten die elk hun eigen perspectief en kennis inbrengen.

Leerdoelen

Na afronding van deze cursus:

1. is de student in staat de grote lijnen van de remonstrantse kerk- en theologiegeschiedenis te beschrijven,
2. is de student in staat de eigenheid van de remonstrantse geloofsbeleving en kerkvorm tegen een historische achtergrond te duiden, op basis van een eigen onderzoeksfocus,
3. is de student in staat de remonstrantse traditie te plaatsen binnen het bredere kader van het vrijzinnig christendom in Nederland,
4. heeft de student kennis van de praktijk van identiteitsconstructie binnen de remonstranten en van de identity-markers die hierin een rol spelen.

Onderwijsvorm

Hoor/werkcolleges, eigen onderzoek.

Toetsing

Gedurende de cursus ontwikkelt de student een portfolio bestaande uit de opdrachten die steeds voorafgaand aan de colleges uitgevoerd dienen te worden. Voor het inleveren van het definitieve

portfolio kan de student de ingediende opdrachten verbeteren op basis van verkregen feedback. Het eindportfolio wordt beoordeeld op basis van een rubric.

Docent: Dr. J.H. Roeland

Studiepunten: 6 ECTS

Literatuur een selectie van boekhoofdstukken en artikelen. De selectie is deels afhankelijk van het eigen onderzoeksperspectief. De selectie verandert jaarlijks en is afhankelijk van nieuw onderzoek naar en nieuwe inzichten over de remonstranten.

1.7 Ecclesiologie: Oude en nieuwe vormen van kerk-zijn

Deze module behandelt actuele ecclesiologische discussies ('wat is de rol van de kerk in de hedendaagse samenleving?'). Zowel de theoretische kant als de actuele praktijk komen aan bod. Het ontwikkelen van kerkelijk beleid op gemeente- en landelijk niveau neemt een centrale plaats in in het werk van de remonstrantse predikant. De reeks van zeven sessies start met drie hoor/werkcolleges. Achtereenvolgens komen aan de orde: de postseculiere samenleving (docent dr Johan Roeland); modellen van kerkzijn, inclusief die van 'liquid church' (docent dr Bert Dicou); en daarbinnen van een predikant, met aandacht voor de levensfasen-benadering (docent dr. Bert Dicou).

De drie sessies in studiejaar 2024/2025, begeleid door ds. Rosaliene Israël, zijn participerende bezoeken aan vernieuwingsinitiatieven in Amsterdam. Het betreft drie alternatieve vormen van kerkzijn, die onderdeel uitmaken van de Protestantse Kerk Amsterdam. In studiejaar 2023/2024 waren dit:

- Gist: een (cursus-)programma rond diverse vormen en bronnen van christelijke spiritualiteit, met aandacht voor de transformerende, belichaamde en ruimte scheppende kracht ervan. Meer informatie: <https://gist.amsterdam/> .
- We Worship organiseert wekelijks bijeenkomsten gericht op het ervaren van God door aanbidding, muziek en gebed in diverse kerken in Amsterdam. Meer informatie: <https://www.weworship.nl/>
- Zinnig Noord is een zingevingcommunity in Amsterdam Noord, die in de vorm van vieringen, workshops en cursussen aan de hand van oosterse en westerse filosofische en spirituele bronnen zoekt naar wat waardevol en zinvol is. Meer informatie: <https://www.zinnignoord.nl/>

N.B. deze bezoeken vinden plaats op een zondag of een doordeweekse avond. Bijwonen van alle drie de excursies is gewenst, bij verhindering: 1 verzuim toegelaten, waarvoor dan een vervangingsopdracht beschikbaar is (dus 2 van de 3 verplicht). De module wordt afgesloten met een college waarin samen met de praktikanten van de drie plekken wordt gereflecteerd op vernieuwende kerkpraktijken (docent: drs Rosaliene Israël).

Leerdoelen

Na afronding van deze cursus:

1. heeft de student inzicht in de (veranderende) betekenis van geloofsgemeenschappen in de postseculiere samenleving, met name in Nederland,
2. kan de student reflecteren op de onderliggende ecclesiologische modellen van de diverse geloofsgemeenschappen,
3. is de student vertrouwd met bepalende kenmerken van remonstrants kerkzijn in theorie en praktijk en in staat daar kritisch op te reflecteren,
4. idem, t.a.v. verschillende vormen van ondernemend kerkzijn in stedelijke context,
5. en kan hij/zij deze inzichten omzetten in een eigen visie op de huidige en toekomstige betekenis van een remonstrantse gemeente en de Remonstranten,
6. kan de student een bijdrage leveren aan de bezinning op beleid in lokale gemeente en landelijke kerk.

Onderwijsvorm

Deze cursus bestaat 4 hoor/werkcolleges van 3 uur, en 3 excursies naar vernieuwende vormen van kerkelijke praktijk. De excursies vinden plaats op afwijkende dagen van de normale vrijdag als lesdag.

Toetsing

Voor afronding van de cursus worden voorbereidingsopdrachten gemaakt per college. Als eindtoetsing worden deze opdrachten verzameld in een portfolio (Canvas ePortfolio). Dit eindportfolio wordt aangevuld met een afzonderlijke verwerkingsopdracht.

Docenten: dr. A. Dicou en ds. Rosaliene Israel

Studiepunten: 6 ECTS

Literatuur

Verplichte literatuur:

Kärkkäinen, Veli-matti. 2021. *An Introduction to Ecclesiology – Historical, Global, and Interreligious Perspectives*. Revised and Expanded edition. Downers Grove, IL: IVP Academic, 1-91.

Murray, Stuart. 2015. *A Vast Minority: Church and Mission in a Plural Culture*. Authentic Media, chs. 5/6/7

Ward, Pete. 2002. *Liquid Church*. Eugene, OR: Wipf and Stock Publishers

Verplichte literatuur: delen van boeken/artikelen (verstrekt in Canvas)

Brouwer, Rein. 2007. *Levend Lichaam: Dynamiek Van Christelijke Geloofsgemeenschappen in Nederland*. Kampen: Kok, 213-238

Carter, Richard. 2020. *The City Is My Monastery: A Contemporary Rule of Life*. Brewster, Mass.: Paraclete Press, vii-xiii and xix-xxxii

Groot, Kees de. 2019. "The Challenge of a Church Going into Liquidation", *Irish Theological Quarterly* Vol. 84(4), 409–423

Healy, Nicholas M. 2000. *Church, World and the Christian Life: Practical-Prophetic Ecclesiology*. Cambridge: University Press, 1-5 3

Henriksen, Jan-Olav. 2019. *Christianity As Distinct Practices : A Complicated Relationship*. London: T & T Clark, ch. 10

MacDougall, Scott. 2021. "The Holy Spirit Makes the Church", *Changing the Church: Transformations of Christian Belief, Practice, and Life*, ed. By Chapman, Mark D., and Vladimir Latinovic, 85-92. Cham: Palgrave Macmillan.

Erica Meijers, "'For Everyone Born, a Place at the Table'. The Encounter of Eucharist and Diaconia During a Sanctuary in the Netherlands", *Ecclesial Practices* 9 (2022), 165-185

Percy, Martyn. 2021. "Mission as Reception: Reframing Evangelism in the Church of England", *Changing the Church: Transformations of Christian Belief, Practice, and Life*, ed. By Chapman, Mark D., and Vladimir Latinovic, 139-146. Cham: Palgrave Macmillan.

Watkins, Clare and Helen Cameron. 2012. "Epiphanic Sacramentality. An Example of Practical Ecclesiology Revisioning Theological Understanding", in *Explorations in Ecclesiology and Ethnography*. Ed. by Christian B. Scharen, 71-89. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans

1.8 Stage

De stage in een remonstrantse (of samenwerkings-) gemeente in de opleiding van het Remonstrants Seminarium heeft een omvang van 12 ECTS, waarvan 2 ECTS aan supervisie wordt besteed. De hoogleraar draagt voor de stages de eindverantwoordelijkheid. Wat procedures en beoordeling betreft volgen deze stages het model van de VU. De stages worden voorbereid in het najaar. De looptijd is flexibel (richtlijn tussen vier en acht maanden). In het stageplan wordt de stageperiode vooraf in overleg met de (extern aangetrokken) stagedocent en de werkbegeleider (de predikant van de betreffende gemeente) afgebakend.

Tijdens de stage vindt er een groepssupervisietraject plaats o.l.v. een externe supervisor, waarin studenten reflecteren op de beroepspraktijk. In onderscheid op de stagebegeleiding staat hierin niet het 'wat' van het handelen centraal, maar de *blik* van de student op het wat van het handelen. Daarmee draagt de supervisie bij aan het onderdeel attitude van de hermeneutische competentie: "De student is zich bewust van de wijze waarop zijn/haar persoon een instrument is in de ambts- en professionele uitoefening ... en heeft getoond op het eigen optreden te kunnen reflecteren en dit constructief in te kunnen zetten in een permanent leerproces".

In een apart stagewerkboek is een volledige beschrijving van de stage inclusief een uitgebreide beschrijving van de supervisie opgenomen: Stagewerkboek 2020-2021 (versie 19 februari 2021). Leerdoelen van de stage worden door elke student specifiek opgesteld en in overleg met de stagedocent vastgesteld. Aan de hand van deze leerdoelen worden de activiteiten gekozen op de stageplaats en wordt de voortgang in het stageverslag beschreven.

1.9 Eindessay

Ter afsluiting van de seminariumopleiding schrijft de student een essay, waarin wordt stilgestaan bij de belangrijkste leermomenten. Het essay wordt toegespitst op twee of meer van de vier leerlijnen. Het Heilige is het centrale middelpunt, of de omvattende dimensie, van het leerproces aan het seminarium. Daarnaast kiest de student één van de andere leerlijnen om in het essay op te reflecteren: relationeel-dialogisch, ritueel-vierend en/of dienend present in de wereld. De student reflecteert in dit essay academisch, professioneel én persoonlijk op de gekozen leerlijnen. Academisch reflecteert de student door het essay op te zetten aan de hand van een centrale vraagstelling en subvragen, die vervolgens academisch onderbouwd worden beantwoord. Professioneel reflecteert de student door stil te staan bij de eigenheid en specifieke opdracht van het remonstrants predikantschap en/of het werk als remonstrants geestelijk verzorger in de huidige samenleving. Welke remonstrantse bijdrage hoopt de student te gaan leveren aan kerk en samenleving? Persoonlijk reflecteert de student op waar inspiratie, creativiteit en motivatie worden gevonden en hoe men hoopt deze inspiratie, creativiteit en motivatie te kunnen doorgeven. Wat is de meerwaarde om dit alles vanuit een remonstrantse geloofsgemeenschap te willen en kunnen doen? Het essay is academisch, professioneel en persoonlijk en dient toegankelijk te worden geschreven. Het seminarium bundelt de essays.

Het ontwerp van het afsluitende essay wordt in samenspraak met een staf lid nader bepaald. Per studiejaar wordt een gezamenlijk startmoment en een paar tussentijdse bijeenkomsten georganiseerd, waarin studenten onder leiding van een docent elkaar feedback op hun concept essay geven. Als tweede lezer treedt een van de curatoren op, die daarmee een rol krijgt in de beoordeling van het essay. Een goedgekeurd afsluitend essay vormt, samen met alle andere afgeronde modules, inclusief de stage, de toegang tot het proponentsexamen, waar curatoren en andere stemgerechtigde aanwezigen met de student in gesprek gaan naar aanleiding van het essay. Omvang van het samenvattend en reflectief essay is 5000-7000 woorden.

Leerdoelen

Uit het essay blijkt dat de student in staat is zelfstandig:

1. verworven kennis en inzicht langs twee gekozen leerlijnen te demonstreren,
2. een vraagstelling voor een essay te formuleren en een opzet voor de beantwoording hiervan in een essay te ontwerpen,
3. bronnen en/of data en/of vakwetenschappelijke literatuur te verzamelen, te bestuderen en te evalueren,
4. academisch, professioneel en persoonlijk op de gekozen vraagstelling te reflecteren
5. een academisch, professioneel en individueel leerproces te voltooien door in correct taalgebruik een transparant, methodisch verantwoord, zorgvuldig beargumenteerd en gedocumenteerd essay te schrijven,
6. kritisch, creatief en op samenwerking gericht denk- en actievermogen te laten zien.

Studiepunten: 6 ECTS

2. Proponentsexamen

Proces tussen afsluitend essay en proponentsexamen

Het proponentsexamen markeert de afronding van de academische studie aan het seminarium en de verwelkoming van de kandidaat in de beroepsgroep van remonstrants predikanten en geestelijk verzorgers. Het is kerkordelijk gezien een uitgebreide vergadering van het College van Curatoren waarvoor alle remonstrantse gemeentes worden uitgenodigd. De uitnodiging moet ruim een maand voor het proponentsexamen worden verstuurd met een van de landelijke mailingen vanuit het Landelijk Bureau. Daarom zit er normaal gesproken ruim twee maanden tussen een goed beoordeeld eindessay en het versturen van de uitnodiging en het proponentsexamen zelf. Goedgekeurde essays wordt gepubliceerd op de website van het Arminius Instituut, uiterlijk op de dag dat de uitnodigingen voor het proponentsexamen worden verzonden.

De student bereidt samen met de betrokken docent(en) de viering voor die onderdeel uitmaakt van het proponentsexamen. Er wordt gekeken of aan alle verplichtingen is voldaan, zoals het overleggen van kopieën van het academische masterdiploma en betaling van de studiebijdragen.

Huidige praktijk is dat meestal meerdere studenten tegelijk op een vrijdag in een van de remonstrantse kerken proponentsexamen doen.

De dag van het proponentsexamen

In het proponentsexamen zijn verschillende zaken gecombineerd – het heeft een academisch en een kerkelijk aspect. Enerzijds vormt het de afronding van de studie aan het Seminarium, de finale test of alle vakken die daartoe behoren naar behoren zijn bestudeerd. Anderzijds vormt het de toegang tot 'het ambt van proponent of predikant' binnen de Broederschap. Het is de laatste toets die hoogleraar en curatoren afnemen (een 'eindgesprek'). Naar de Broederschap toe functioneert het als een presentatie en een toelatingsgesprek. Daarbij spelen, naast een indruk van het wetenschappelijk en theologisch gehalte, vooral ook aspecten als 'communicatief vermogen' en 'een adequate attitude om in het predikantswerk te functioneren'. Om te beginnen wordt de kandidaat gevraagd zichzelf kort voor te stellen en het onderwerp van zijn of haar essay kort te introduceren (ca. 7 minuten). Na deze introductie volgt een gesprek, waarbij eerst de leden van het Curatorium in de gelegenheid worden gesteld vragen te formuleren. Ook is er ruimte voor enkele vragen van deelnemers aan de vergadering. Per kandidaat wordt hiervoor een half uur uitgetrokken.

Bij het publieke deel van het proponentsexamen zijn familieleden, kennissen en medestudenten van harte welkom. Ook de betrokken stagebegeleiders en vertegenwoordigers van andere kerkgenootschappen kunnen tot de gasten behoren. Voor het besloten deel van de vergadering, na de presentaties, vragen en antwoorden, wordt de groep tijdelijk gesplitst. Degenen die deel uitmaken van de officiële 'uitgebreide curatorenvergadering', vormen zich tijdens deze nabespreking een oordeel over het afgelegde examen, waarbij de voorzitter de stemgerechtigden vraagt zich (middels handopsteking of anders) uit te spreken.

Is het examen met goed gevolg afgelegd, dan volgt in de plenaire bijeenkomst de bekendmaking van de uitslag en een korte plechtigheid (viering), waarin de kandidaat bevestigd wordt in het ambt van proponent van de Remonstrantse Broederschap.

3. Studiereis

Eén keer per twee jaar wordt een studiereis georganiseerd naar een bestemming in het buitenland. De studiereis behoort tot het vast curriculum. De studiereis geeft verdieping op een bepaald thema maar laat ook duidelijk zien hoe andere kerken of geloofsgemeenschappen in deze tijd vormgeven aan kerk-zijn. In het verleden bezochten we de protestanten in Parijs (thema: een kleine kerk in een grote stad) en Leipzig & Wittenberg (thema: polarisatie en kerk) en vele andere plekken in Engeland en België.

De studiereis duurt veelal vijf dagen en vergt een aanvullende financiële bijdrage (waarvoor onder voorwaarden ook fondsen aanwezig zijn).

4. Toelating en kosten

Er zijn verschillende toelatingsroutes tot het remonstrants seminarium. Studenten zijn toelaatbaar na de master [Theology and Religious Studies: Spiritual Care](#). Dit is een 1-jarige (in deeltijd 2-jarige) master. Voorafgaand aan deze master dient een [minor](#) van 30 ECTS te zijn gevolgd. Zij-instromers met een afgerond mastertraject zijn ook toelaatbaar, mits deze master relevant wordt bevonden door Het College van Curatoren. Studenten worden toegelaten op basis van een motivatiebrief en een toelatingsgesprek met het College van Curatoren.

Met studenten worden de afspraken over te volgen studiedelen jaarlijks vastgelegd in een opleidingsovereenkomst voor het aankomende studiejaar. Eventuele vrijstellingen of beschrijvingen en vereisten van een vervangende opdracht worden vastgelegd door de betreffende docent (eventueel na bespreking in de staf) en opgeslagen in het digitale dossier van de student.

Voor het postacademische onderwijsprogramma wordt het wettelijk tarief betaald aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Dit bedraagt per collegejaar 2024/2025 € 2530,-. Dit collegegeld dekt de kosten voor twee jaar onderwijs aan het seminarium. Contractstudenten kunnen per vak de kosten opvragen bij het Seminarium.

5. Visie en missie Arminius Instituut

De visie en missie van het Arminius Instituut sluiten aan op de Beleidsvisie 2020-2030 van het remonstrants broederschap, en willen tegelijkertijd recht doen aan de academische context van het Arminius Instituut die perspectief biedt voor Remonstranten en Vrijzinnigheid in de toekomst. De tweede context van het Arminius Instituut is een kleiner wordend kerkgenootschap in een samenleving waar verharding de mildheid van tolerantie verdrukt. De derde context is de samenleving die verhardt, maar waar ook vragen naar zin en verbinding volop leven. In het Jaarplan 2020 van het Arminius Instituut formuleerden we een missie en visie die we met het oog op de meerjarenvisie als volgt aangescherpt hebben:

Visie

In een post-seculiere wereld - die gekenmerkt wordt door onzekerheid, ontregeling, ongelijkheid, klimaatcrisis en verdeeldheid - ontdekken hoe en waar mensen het Heilige zoeken en ervaren, en leren hoe wij daar als remonstrantse christelijke geloofsgemeenschap creatief, vernieuwend en faciliterend op kunnen inspelen ten behoeve van een humane en duurzame wereld voor huidige en toekomstige generaties.

Missie

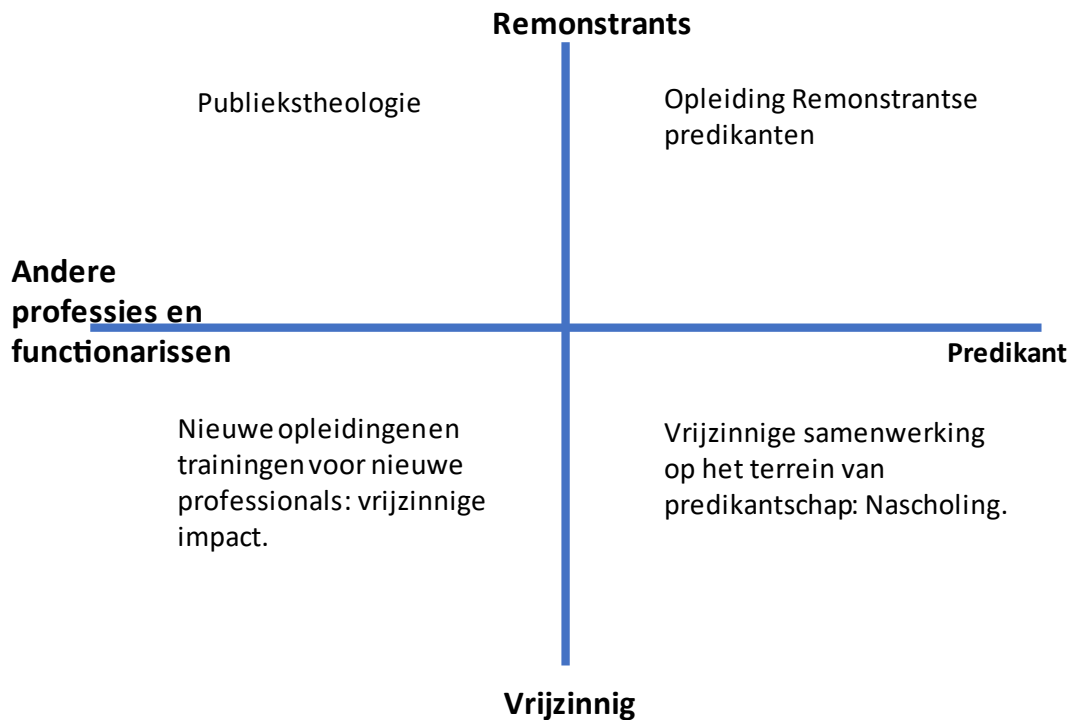
Door het doen van gericht onderzoek, het opleiden van theologen en het ontwikkelen van valoriserende activiteiten, vernieuwend en ondersteunend inspelen op hoe mensen het Heilige in onze post-seculiere wereld zoeken, vinden en duiden ten behoeve van een humane en duurzame wereld voor huidige en toekomstige generaties.

De focus van (academisch) onderzoek, educatie en valorisatie is gericht op het genereren, analyseren, toepassen en communiceren van kennis en inzichten inzake ervaringen, duidingen, vindplaatsen en praktijken van het Heilige - in een context van kwetsbaarheid, ontregeling, verwondering en verlangen naar verbinding. Doel is het ondersteunen, vernieuwen en verbinden van bestaande spirituele en sociale praktijken, en het ontdekken, exploreren en faciliteren van nieuwe praktijken, in samenwerking met andere organisaties. Dit alles ten behoeve van een humane en duurzame wereld voor huidige en toekomstige generaties.

Dit houdt in dat de Remonstrantse theoloog 2030 zich adequate kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes in een continu leerproces eigen moet maken om visionair, ondernemend, innovatief, co-operatief, verbindend, inspirerend en coachend te kunnen acteren op alle drie de genoemde niveaus.

Wij zijn ons ervan bewust dat het Arminius Instituut één van de weinige instituten is die als (wetenschappelijke en maatschappelijke) inspiratiebron kan dienen voor het bredere veld van de vrijzinnigheid: een taak die wij met liefde vervullen.

Het Arminius Instituut ziet vier velden waarop wij als opleidings- en onderzoeksinstituut actief willen zijn:

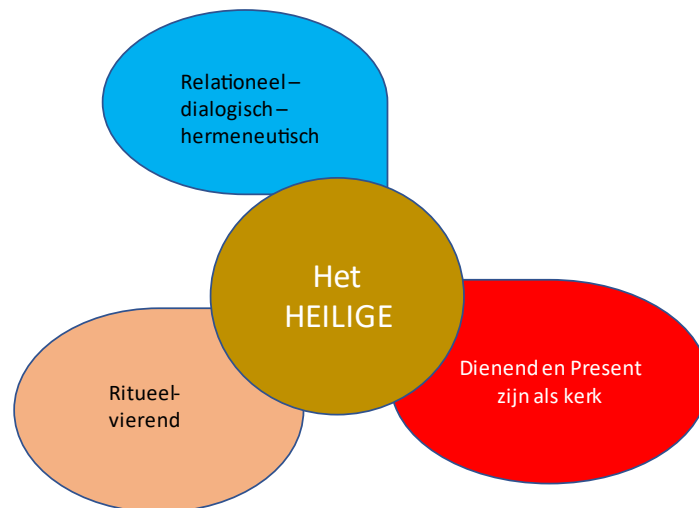

1. De nieuwe leerlijnen van het Arminius Instituut

Op 28 november 2020 heeft de Algemene Vergadering van de Remonstrants Broederschap de *Beleidsvisie 2020-2030: Remonstranten, een bezielde verband* met grote meerderheid van stemmen aangenomen. In die 'Beleidsvisie 2030' wordt ook aandacht besteed aan de predikant van de toekomst. De rol van de gemeentepredikant zal zich ontwikkelen naar die van **verhalenverbinder, inspirator en pastor**. De predikant moet in staat zijn de verhalen van mensen, de verhalen uit de samenleving, te verbinden met verhalen uit de Bijbelse en kerkelijke traditie. Dat vraagt van de predikant dat zij/hij in staat is zich competent te bewegen op het grensvlak van theologie, samenleving en leven. Vervolgens is zij/hij inspirator en dus in staat de gemeente te enthousiasmeren op weg naar een betekenisvolle en levendige gemeenschap. Ten slotte is zij/hij pastor, die in gemeenten en (zorg-)instellingen mensen bijstaat in individuele en groepscontacten.

De bovengenoemde drie competenties vormen het uitgangspunt van de opleiding aan het Seminarium is gebaseerd. De beleidstermen worden vertaald in de verschillende wetenschapsgebieden en aandachtsvelden van de opleiding. De verhalenverbinder betreft het zoeken naar relaties tussen mens en schrift, de dialoog zoekend en de wijze van vertellen en verhalen. De termen die wij daar aan

hangen zijn 'relationeel-dialogisch-hermeneutisch'. Op deze wijze kunnen wij aansluiten bij het begrippenkader in de wetenschappelijke sfeer. De term 'ritueel-vierend' zijn voor ons verbonden aan de rol van de inspirator. Tot slot vertalen wij de pastor naar termen als dienend aan de mens en present in de samenleving. Voor ons hangen de drie rollen ook samen met het onderwerp dat in alle theologiestudies en seminaria centraal staat: het benaderen van het heilige.

Relationeel-dialogisch-hermeneutisch (1) gaat over relaties, ontmoetingen, elkaar wederzijds verstaan en geïnspireerd raken. Verhalen van mensen, gemeenschappen, en organisaties in de huidige wereldtijd kunnen lezen en deze verbinden met de wijsheidtradities waar Remonstranten al vier eeuwen uit putten.

Ritueel – vierend (2) gaat over het voltrekken van rituelen en vieringen die ons door de traditie aangereikt worden, in het aangezicht van hedendaagse tragiek, leed, schoonheid, vreugde, dankbaarheid en solidariteit.

Dienend en present in de wereld (3): Vanuit onze remonstrantse vrijzinnige inspiratie en kritische visie, onze ethiek van tolerantie, laten we onze stem in het publieke domein klinken. Wij zoeken samenwerking met partners ten behoeve van een humanere en duurzame wereld.

De drie invalshoeken van competenties centreren zich rondom **het Heilige, het Onnoembare, God (4)**. Het Heilige verschijnt, ontregelt, breekt mensen open, doet hen verstillen en verstommen. Het Heilige voedt ons verlangen, bezielt, brengt ons met elkaar in gesprek en is de bron van ons verbeelden en onze inspiratie om ons te willen inzetten voor een humane en duurzame wereld voor huidige en toekomstige generaties.

Deze vier begrippen gaat het Arminius Instituut de komende tijd vertalen naar het curriculum: lijnen die we dwars door de vakken, de projecten en de stage zullen verankeren en herkenbaar zullen maken. Wij noemen die doorkruisende lijnen hier verder 'leerlijnen'.

Deze nieuwe vier leerlijnen vormen de rode draden in het curriculum. Elk opleidingsonderdeel zal inhoudelijk gerelateerd worden aan de vier leerlijnen: het Heilige, ritueel-vierend, relationeel-dialogisch-hermeneutisch, en dienend-en-present in de wereld. Per module kunnen zwaartepunten op één of meer leerlijnen gelegd worden.

6. Competentieprofiel toekomstig remonstrants theoloog en predikant

6.1 Competentiecomplex 1: Relatieveel-dialogisch-hermeneutisch

In staat zijn om mensen, gemeenschappen, organisaties en de wereldtijd te kunnen lezen op micro-, meso en macroniveau en kunnen verbinden met bronnen en praktijken van wijsheidstradities over het heilige

Eindkwalificaties:

Na afronding van deze opleiding:

Microniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om de (ontregelende) ervaringen van individuen te 'lezen' en te begrijpen en voorstellen te kunnen doen tot steun en begeleiding.

Mesoniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om ontregelende praktijken in de samenleving te identificeren, te duiden en advies te geven voor het verbeteren/vervangen ervan,
- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om de dynamiek in groepen van mensen te verstaan en voorstellen te ontwikkelen voor verbinding en nieuwe inspiratie,
- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om (wijsheids)teksten en praktijken uit de vrijzinnig christelijke en humanistische tradities te analyseren, duiden en in dialoog te brengen met menselijke ervaringen en maatschappelijke praktijken.

Macroniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om de (ideeën) geschiedenis en ontregelende structuren in de samenleving en op het wereldtoneel te analyseren en te duiden in het licht van vrijzinnig christelijke en humanistische.

6.2 Competentiecomplex 2: Ritueel-vierend

In staat zijn om in het aangezicht van tragiek, leed, schoonheid, vreugde en solidariteit rituelen en vieringen te voltrekken op micro-, meso en macroniveau en zo het Heilige present te stellen

Eindkwalificaties:

Na afronding van deze opleiding:

Microniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om individuen, stellen en gezinnen ritueel te ondersteunen en begeleiden bij grenservaringen en tragiek in hun bestaan.

Mesoniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om groepen en gemeenschappen ritueel te ondersteunen en vieringen te leiden met het oog op steun, inspiratie en geestelijk welbevinden, bv. D.m.v. theater, kunst, liturgie.

Macroniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om bij grote (nationale) rampen en tragische gebeurtenissen rituelen en vieringen te leiden met het oog op verbinding, solidariteit en steun.

6.3 Competentiecomplex 3: Dienend en present in de wereld

In staat zijn om vanuit remonstrantse vrijzinnige inspiratie en kritische visies, onze ethiek van tolerantie, stemmen in het publieke domein te doen klinken. In staat om samenwerking te zoeken met partners ten behoeve van een humanere en duurzame wereld.

Eindkwalificaties

Na afronding van deze opleiding:

Microniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om individuen en groepen die slachtoffer zijn geworden van uitsluiting en onrecht te ondersteunen en begeleiden,
- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om de belangen van deze individuen en groepen samen met bondgenoten te behartigen op zowel lokaal als nationaal niveau.

Mesoniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om inhumane en onrechtvaardige praktijken in de samenleving aan te kaak te stellen en voorstellen te doen tot verbeteren ervan, dan wel het ontwikkelen van alternatieve/nieuwe praktijken,
- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om samen met (externe) bondgenoten in netwerk verband te werken aan het ontwikkelen van humanere en rechtvaardige praktijken,
- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om groepen van mensen toe te rusten bij hun inzet voor een humanere en rechtvaardiger samenleving/wereld, bv. d.m.v. inspiratiesessies, kennislaboratoria en zg. 'learning communities' die gecentreerd zijn rond de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de VN.

Macroniveau:

- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om inhumane en onrechtvaardige praktijken en structuren op internationaal niveau aan de kaak te stellen en voorstellen te doen ter verbetering ervan,
- beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om samen met belangengroeperingen en (lokale) politiek te werken aan een humanere en rechtvaardiger samenleving/wereld.

6.4 Competentiecomplex 4: Het Heilige, Onnoembare, God

In staat zijn om in tal van menselijke ervaringen van schoonheid, chaos, vreugde, verbijstering, verwondering, verbinding, vernietiging en heling het Heilige als bron te herkennen.

Eindkwalificaties

Na afronding van deze opleiding:

Beschikt de student over voldoende kennis, inzicht en vaardigheden om ervaringen van het Heilige in heden en verleden te herkennen en met woorden, beelden, rituelen, dienend en samenwerkend opnieuw present te stellen.